

**ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. М.І. ПИРОГОВА**

Кафедра українознавства

МЕДИЦИНА І СУСПІЛЬСТВО
навчальний посібник з української мови
для студентів-іноземців

Вінниця – 2017

Затверджено

Центральним методичним комітетом ВНМУ ім. М.І. Пирогова
Протокол № _____ від _____ 20__ р.

Автори-укладачі: к.філол.н., доц. Тищенко Л.Т. (тема 1, 2.),
к.педаг.н., доц. Лісовий М.І. (тема 3),
викл. Дудник О.М. (тема 4), викл. Лисогора В.В. (тема 5)

Рецензенти: канд.філол.н., доц. кафедри українознавства ВНМУ
ім. М.І. Пирогова Л.І. Дмитрук;
канд.педаг.н., доц. кафедри іноземних мов з курсом латинської мови
та медичної термінології ВНМУ ім. М.І. Пирогова С.І. Тихолаз

Редакційно-видавнича група:

відповідальний редактор	- д.мед.н., проф. Ю.Й. Гумінський;
заст. відпов. редактора	- проф. В.С. Тарасюк;
	- к.психол.н., доц. Н.Д. Корольова;
редактор	- викл. Л.м.Матусевич;
секретар	- викл. Т.В. Ланова.

Навчальний посібник адресований студентам-іноземцям вищих медичних навчальних закладів.

Мета посібника – вдосконалення мовленнєвих умінь студентів, збагачення словникового запасу, розвиток навиків зв'язного монологічного мовлення, формування навичок успішної комунікації.

Навчальний посібник може використовуватись як для роботи під керівництвом викладача, так і для самостійної роботи.

З М І С Т

<i>Тема 1. Міжнародні організації охорони здоров'я .....</i>	<i>4</i>
<i>Тема 2. Моделі взаємовідносин лікаря і пацієнта .....</i>	<i>15</i>
<i>Тема 3. Лікарська таємниця як медико-правова проблема .....</i>	<i>22</i>
<i>Тема 4. Винаходи й відкриття медицини .....</i>	<i>28</i>
<i>Тема 5. Рідкісні захворювання .....</i>	<i>36</i>

Тема 1. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

§ 1. З історії створення міжнародного руху Червоного Хреста

Завдання № 1. Прочитайте слова та словосполучення.

Якщо є нові слова, зверніться до словника.

Уряд, міжнародна організація, міжнародне товариство, міжнародний рух, громадське об'єднання, добровільне товариство, федерація.

Конференція, делегат, резолюція (конференції), конвенція, прийняти конвенцію, затвердити конвенцію, стаття конвенції.

Бій, битва, убитий, поранений, воююча сторона, військовий, польова армія, збройний конфлікт, волонтер, жертва, стихійне лихо.

Нейтральність, гарантувати нейтральність, статус нейтральності.

Ресурси, заходи, проведення заходів, свідок.

Завдання № 2. Зверніть увагу на такі конструкції.

Надавати/надати допомогу кому

Лікарі надають допомогу пораненим.

Запобігати/запобігти чому

Необхідно запобігти повторенню подій.

Звернути/звертати увагу на що

Лікар звернув увагу на необхідність використання антибіотиків.

Завдання № 3. Утворіть іменники від дієслів:

заснувати, використати, запровадити, захистити, створити, покращити.

Завдання № 4. Утворіть прикметники від іменників (назв країн) та складіть з ними словосполучення:

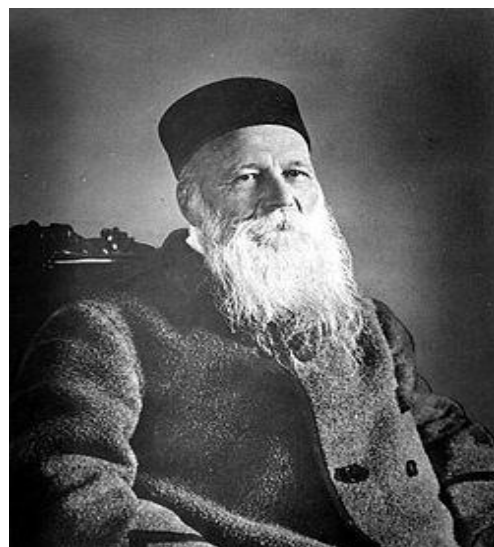
Італія, Франція, Австрія, Швейцарія, Америка.

Завдання № 5. Прочитайте текст. Скажіть, з якою метою створено Рух Червоного Хреста?

З історії створення міжнародного руху Червоного Хреста

24 червня 1859 року неподалік від містечка Сольферино на півночі Італії зійшлися в бою австрійська і французька армії. Після битви, що продовжувалася 16 годин, на полі бою залишилося 40 тисяч убитих і поранених.

Увечері того ж дня громадянин Швейцарії Анрі Дюнан приїхав у цю місцевість у справах. Те, що він побачив, жажнуло його: санітарні служби обох армій були настільки нечисленні, що тисячі поранених виявилися покинутими. Зібравши мирних жителів із сусідніх сіл, Дюнан негайно почав надавати пораненим допомогу, не звертаючи уваги на те, до якої з воюючих сторін вони належать.

Анрі Дюнан, автор книжки "Спогади прл Сольферино»

Повернувшись у Швейцарію, Дюнан ніяк не міг забути кошмару, свідком якого він став. І тоді він вирішив написати книгу – «Спогад про битву під Сольферино». У листопаді 1862 року він видав її за своїм коштом і потім розіслав друзям, військовим, політикам, монархам. Успіх був миттєвим.

Щоб запобігти повторенню подій, що відбулися в Сольферино, Дюнан запропонував створити громадське об'єднання з надання допомоги пораненим і прийняти конвенцію про захист поранених і медичного персоналу на полі бою.

9 лютого 1863 року була створена комісія з п'яти осіб для вивчення можливості втілення ідей Дюнана в життя. Ця комісія зібралася 17 лютого 1863 р. і заснувала «Міжнародний комітет з надання допомоги пораненим», що пізніше стане називатися «Міжнародний Комітет Червоного Хреста».

26 жовтня 1863 року в Женеві відбулася міжнародна конференція. У ній взяли участь 36 делегатів із різних європейських країн. Резолюція конференції містила такі пропозиції:

- заснування національних товариств допомоги пораненим солдатам;
- статус нейтральності й захисту щодо поранених;
- використання волонтерів для надання допомоги на полі бою;
- запровадження спільного символу для медичного персоналу – пов'язки із червоним хрестом.

Наступного року швейцарський уряд запросив уряди всіх європейських країн, а також Сполучених Штатів, Бразилії та Мексики на офіційну дипломатичну конференцію. 22 серпня 1864 року конференція затвердила I Женевську конвенцію «Про покращення становища поранених у польових арміях». Конвенція складалася з 10 статей, які встановили перші обов'язкові правила, що гарантували нейтральність і захист пораненим солдатам та медичному персоналу під час збройного конфлікту.

Незабаром (1876 року) в Женеву почали надходити повідомлення про створення в різних країнах добровільних товариств допомоги пораненим і хворим.

Французька листівка 1915 року на честь ролі медичного персоналу Червоного Хреста

Поступово Рух вийшов за межі Європи й Північної Америки. До нього приєдналися країни Центральної та Південної Америки, Азії, Африки.

Перед Першою світовою війною у світі налічувалося 45 національних товариств допомоги пораненим.

Після Першої світової війни в 1919 році за пропозицією одного з керівників Американського товариства Червоного Хреста була утворена Ліга товариств Червоного Хреста (згодом Міжнародна Федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця). Було запропоновано використовувати ресурси національних товариств у мирний час для проведення заходів щодо охорони здоров'я людей і організації допомоги жертвам стихійного лиха.

Завдання № 6. *Погодьтеся з твердженням або заперечте.*

Відповідайте одним словом «так» або «ні».

1. А. Дюнан приїхав у Сольферино відпочивати.
2. А. Дюнан був лікарем.
3. А. Дюнан написав книгу «Спогади про битву під Сольферино».
4. А. Дюнан запропонував створити об'єднання для допомоги пораненим.
5. I Женевська конвенція (1864 р.) гарантувала захист пораненим солдатам та медичному персоналу під час збройного конфлікту.
6. Ресурси національних товариств Червоного Хреста використовуються тільки під час війни.

Завдання № 7. *Прочитайте словосполучення, висловіть їхнє значення іншими словами.*

Приїхати у справах, покинути напризволяще, видати книгу за своїм коштом, містити пропозиції, успіх був миттєвим, нейтральна країна (сторона), мирний час, втілити ідеї в життя.

Завдання № 8. *Прочитайте речення. Зверніть увагу на конструкції часу.*

Слова в дужках поставте в правильну форму.

1. 24 (червень) 1859 року відбулася битва на півночі Італії.
2. У (листопад) 1862 року Дюнан видав книгу.
3. 3 (лютий) 1863 року була створена комісія з 5 осіб.
4. 22 (серпень) 1864 року була затверджена I Женевська конвенція.
5. (1876 рік) почали створюватися національні товариства допомоги пораненим.
6. Перед (Перша світова війна) було 45 товариств.
7. Після (Перша світова війна) у 1919 році була утворена Ліга товариств Червоного Хреста.

Завдання № 9. *Дайте відповіді на питання.*

1. Чому Анрі Дюнан написав книгу «Спогад про битву під «Сольферино»?
2. Що запропонував створити А. Дюнан, щоб запобігти повторенню подій під Сольферино?

3. Що ви дізналися про Женевську конференцію 1864 року? (Хто її організував? Хто був запрошений? Що затвердили делегати? Що гарантувала I Женевська конвенція?)
4. Товариства Червоного Хреста надають допомогу тільки під час військових конфліктів?

Завдання № 10. А). Використовуючи інформацію тексту, розкажіть (напишіть) про мету створення міжнародного руху Червоного Хреста.

Б) Використовуючи фото та подану інформацію, розкажіть, які функції виконують працівники Червоного Хреста у Вінницькій області.

Під прапором Червоного Хреста у Вінницькій області працює 110 сестер милосердя, які обслуговують 3700 нужденних, немічних,

одиноких людей похилого віку. Серед них: 667 лежачих, що потребують сторонньої допомоги, 430 інвалідів війни та праці, 1000 учасників війни, 65 інвалідів дитинства.

Працівники та волонтери Червоного Хреста пропагують серед населення безоплатне донорство крові

Програма попередження ВІЛ/СНІД та туберкульозу започаткована Українським Червоним Хрестом ще у 1999 році.

Складовими програми є:

- проведення конференцій, виставок, конкурсів, уроків здоров'я, навчання за принципом «рівний-рівному» з метою привертання уваги громадськості до проблем поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу.

- проведення добродійних акцій. Особлива увага зосереджується на багатодітних сім'ях, інвалідах, самотніх громадянах похилого віку, дітях-сиротах та дітях вулиць, біженцях;

– захист прав і гідності людей з метою попередження будь-якої дискримінації чи приниження хворих на СНІД і туберкульоз та членів їх сімей.

Виконуючи одне зі своїх статутних завдань – надання допомоги населенню, постраждалому внаслідок надзвичайних ситуацій, – Товариство завжди оперативно реагує на надзвичайні ситуації природного й техногенного характеру будь-якого рівня в області, Україні і за її межами.

§ 2. Символи міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Завдання № 11. Прочитайте слова та словосполучення.

Якщо є нові слова, зверніться до словника.

Прапор, герб, державний герб.

Символ, символіка, зареєстрований знак, офіційне використання символу (знака), емблема.

Закон, прийняти закон, законодавство, міжнародне законодавство.

Фон, тло, на тлі.

Завдання № 12. Утворіть прикметники від іменників та складіть з ними словосполучення:

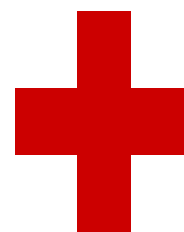
захист, символ, дорога, образа, держава, релігія.

Завдання № 13. Прочитайте текст.

Символи міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Червоний Хрест

Червоний хрест на білому тлі був першим символом, який був затверджений у 1864 році Женевською конвенцією. Хрест не мав релігійного змісту. Цей символ повторював швейцарський прапор, було змінено лише кольори – хрест став червоним, а тло білим. Це є цілком зрозумілим, оскільки засновник міжнародного комітету Анрі Дюнан був швейцарцем. Червоний Хрест – це зареєстрований знак Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, тому використання цієї символіки іншими організаціями не дозволяється міжнародним законодавством. У Радянському Союзі червоним хрестом позначали все, що стосувалося медицини.

В Україні у 2002 році прийняли закон, що офіційно забороняє вільне використання цього символу. У зв'язку з цим червоний хрест зник із машин швидкої медичної допомоги, а на дорожніх знаках «Пункт першої меддопомоги» та «Лікарня» червоний хрест замінили на білий хрест на зеленому тлі або зелений хрест на білому тлі.

Червоний Півмісяць

Під час російсько-турецької війни (1876-1878), Османська імперія використовувала символ Червоного Півмісяця замість Червоного Хреста, оскільки уряд вважав цей символ образливим для мусульманських солдатів. Женевська конвенція 1929 року визнала Червоний Півмісяць другою емблемою.

Червоний Кристал

Символ був визнаний офіційно як «Емблема третього протоколу» 8 грудня 2005 року з метою включення в якості повного члена ізраїльську організацію Маген Давид Адом (Червона зірка Давида). Неофіційно він відомий як «червоний кристал».

Червоний лев із сонцем

Також статус офіційного отримав знак Червоного лева і сонця. Символ використовувала іранська організація «Червоний лев із сонцем». Він був визнаний Міжнародним рухом у 1923 році. Символ повторює державний герб Ісламської республіки Іран (герб використовувався до 1980 р.).

Завдання № 14. Скажіть, про які символи Міжнародного Руху Червоного Хреста й Червоного Півмісяця ви мали інформацію, а про які ви дізналися з тексту?

Завдання № 15. Розкажіть:

- про символ Червоний Хрест;
- про символ Червоний Півмісяць;
- про символ Кристал;
- про символ Червоний лев із сонцем.

§ 3. Всесвітня організація охорони здоров'я

Завдання № 16. Прочитайте слова і словосполучення.

Якщо є нові слова, зверніться до словника.

Освіта, організація з питань освіти; організація і координатор з питань охорони здоров'я.

Сільське господарство, продовольство, статут, затвердити статут, мета організації визначена в статуті.

Асоціація, медична асоціація.

Сесія, сесія Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я.

Вищий орган, виконавчий комітет, сесії виконавчого комітету, очолювати комітет.

Вища посадова особа, обирати вищу посадову особу, генеральний директор.

Завдання № 17. Прочитайте назви міжнародних організацій.

Скажіть, що ви знаєте про їх діяльність.

ООН, ВООЗ, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, МОП, ФАО.

Завдання № 18. Прочитайте текст.

Всесвітня організація охорони здоров'я

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) – одна з недержавних організацій ООН поряд із такими, як ЮНЕСКО – з питань освіти, науки та культури; ЮНІСЕФ – Фонд допомоги дітям; МОП – міжнародна організація праці; ФАО – організація з питань продовольства та сільського господарства.

Датою створення ВООЗ вважається день затвердження її статуту – 7 квітня 1948 року. З того часу цей день щорічно відзначається як Всесвітній День Здоров'я.

ВООЗ є організатором і координатором міжнародного співробітництва з питань медичної науки й охорони здоров'я. До складу ВООЗ входить 193 країни.

Мета ВООЗ визначена в її статуті: «Досягнення всіма народами якомога вищого рівня здоров'я». У статуті ВООЗ здоров'я характеризується як стан повного фізичного, психічного, соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб, фізичних дефектів (вад).

Основні завдання ВООЗ:

- координація міжнародної діяльності в галузі охорони здоров'я;
- надання державам відповідної інформації;
- надання допомоги з питань організації охорони здоров'я;
- сприяння та розвиток зусиль у боротьбі з епідемічними, ендемічними й іншими хворобами, а також в охороні здоров'я;
- проведення спільних досліджень у галузі охорони здоров'я;
- сприяння в підготовці медичних кадрів.

Міжнародними проблемами охорони здоров'я, крім ВООЗ, займається ще й *Всесвітня медична організація (ВМА)*, заснована в 1948 році. ВМА фінансується добровільними Національними медичними асоціаціями, які об'єднують понад мільйон лікарів усього світу.

Найвищим органом ВООЗ є *Всесвітня асамблея охорони здоров'я (ВАОЗ)*, яка щорічно проводить сесії в Женеві. У роботі сесії беруть участь делегації держав – членів ВООЗ. У проміжку між засіданнями сесій вищим органом є виконавчий комітет (ВК), сесії якого відбуваються двічі на рік. Поточну роботу веде секретаріат ВООЗ, очолюваний Генеральним директором, який обирається на 5 років і є вищою посадовою особою. На даний час Генеральним директором ВООЗ є Маргарет Чен, яку обрали на цю посаду в 2012 році.

Завдання № 19. Дайте відповіді на питання:

1. Коли була створена ВООЗ?
2. Коли відзначається Всесвітній День здоров'я?
3. Скільки країн входить до складу ВООЗ?
4. Яка мета ВООЗ?
5. Які завдання ВООЗ?
6. Що ви дізналися про ВМА?
7. Що ви дізналися про ВАОЗ?

Завдання № 20. Розкажіть (напишіть) про ВООЗ за планом:

1. Дата створення ВООЗ.
2. Мета та завдання ВООЗ.
3. Вищий орган ВООЗ.

§ 4. Незалежна медична організація «Лікарі без кордонів»

Завдання № 21. Прочитайте слова й словосполучення.

Якщо є нові слова, зверніться до словника.

Неурядова організація, незалежна організація, гуманітарна організація, співробітник організації.

Штатний співробітник, філія (організації), доброволець.

Природна катастрофа, техногенна катастрофа, жертва, постраждалий.

Віросповідання, переконання, політичні переконання, політичні сили, права людини, порушення прав людини.

Професійний ризик, матеріальна компенсація, виконання обов'язків.

Світові стандарти надання допомоги.

Стаття, інтерв'ю, презентація.

Завдання № 22. Прочитайте словосполучення й поясніть їх значення іншими словами.

Дотримуватися дистанції у стосунках; зберігати нейтралітет; повна свобода; дотримуватися професійної етики; усвідомлювати ризики; не мати права на матеріальну компенсацію; гаряча точка; країна, що розвивається.

Завдання № 23. Прочитайте текст.

Лікарі без кордонів

«Лікарі без кордонів» (Medecins sans frontiers, MSF) – незалежна міжнародна медична гуманітарна організація. Вона була створена 1971 року в Парижі як асоціація французьких лікарів, але через деякий час перетворилась у міжнародний рух із філіями у 20 державах. Ця організація реалізує свої проекти приблизно в 70 країнах.

Загальна кількість добровольців і постійних співробітників – більше 25 тисяч лікарів та медичних працівників.

«Лікарі без кордонів» – міжнародна неурядова організація, яка дотримується дистанції у своїх стосунках з урядами різних країн і зберігає нейтралітет.

Існує 4 головні принципи її діяльності:

- надання допомоги постраждалим унаслідок природних і техногенних катастроф, а також жертвам військових конфліктів, незалежно від їхньої національності, віросповідання, політичних переконань;
- дотримання нейтралітету (організація вимагає від національних урядів повної свободи під час виконання своїх обов'язків);
- члени організації зобов'язані додержуватись професійної етики задля повної незалежності організації від політичних, релігійних, економічних сил;
- добровольці, штатні співробітники організації усвідомлюють ризики, пов'язані з професійною діяльністю, і не мають права на матеріальну компенсацію.

«Лікарі без кордонів» працюють на всіх континентах. Вони присутні в різних гарячих точках. У країнах із невисоким рівнем системи охорони здоров'я організують тренінги для місцевого персоналу з метою підвищення рівня надання медичної допомоги до світових стандартів.

Одним із важливих завдань члени організації вважають інформування громадськості про кризові ситуації, про порушення прав людини. Там, де можливо, вони організують презентації, публікують статті, дають інтерв'ю для того, щоб привернути увагу

до невідкладних, але маловідомих для світової спільноти проблем у країнах, що розвиваються.

За свою діяльність організація отримала багато міжнародних нагород. У 1999 році їй була присуджена Нобелівська премія миру.

Завдання № 24. Дайте відповіді на питання:

1. Коли і де була створена організація «Лікарі без кордонів»?
2. Чим ця організація відрізняється від таких організацій, як, наприклад, ВООЗ?
3. Які головні принципи діяльності організації «Лікарі без кордонів».
4. Де працюють члени організації?
5. Яке завдання, крім надання медичної допомоги, виконують члени організації?
6. Як члени організації інформують громадськість про кризові ситуації?
7. Яку нагороду отримала організація «Лікарі без кордонів» у 1999 році?

Завдання № 25. Розкажіть (напишіть) про організацію «Лікарі без кордонів» за планом.

1. Коли була створена організація?
2. Які принципи діяльності «Лікарів без кордонів»?
3. Де працюють члени організації?
4. Яку нагороду отримала організація?

§ 5. Текст і завдання для самостійної роботи

Завдання № 26. Прочитайте текст. Текст – це два інтерв'ю з лікарями, що працювали в організації «Лікарі без кордонів». Нові слова подивіться в словнику.

*Антоніна Чернишова,
координатор в організації «Лікарі без кордонів»*

Про справжніх жінок

У Нігері я працювала координатором програми Malnutrition – перекласти точно не можу, тому що в нашій країні немає такої проблеми. Близьке за змістом – недоїдання. У Нігері я вперше побачила, що таке діти, які голодують: виснажені, з великими очима і тонюсінкими ручками й ніжками. Їх можливо врятувати за допомогою високоенергетичних ліків. Через 3-4 тижні діти починають ходити та посміхатися. Заради цього я готова була терпіти спеку й нестачу води.

Але найбільше мене вразили нігерські

жінки. Кожного дня їм потрібно приготувати їжу на сім'ю з 8-10 чоловік, набрати води з колодязя, потім принести її на голові у бідоні 25 л, та ще дорогою купити продуктів. Крім того, африканки намагаються працювати, щоб отримати гроші, необхідні для великої сім'ї.

Але вони залишаються справжніми жінками – роблять красиві зачіски, шиють одяг, що підкреслює їхню граціозну ходу.

Про складнощі

Кожного разу треба опанувати себе, коли неможливо врятувати чиесь життя. Дуже часто «Лікарі без кордонів» працюють там, де немає навіть рентгену. Вночі машина швидкої допомоги не має права виїжджати за межі міста, тому немає можливості врятувати пацієнта навіть у сусідньому містечку. Буває, пояснюєш батькам, що їхній дитині необхідно зробити переливання крові, але вони відмовляються з релігійних причин. Важко усвідомити, що дитина помирає через брак донорів.

Юлія Городецька, акушер-гінеколог

Про причини

До цього часу я не можу відповісти на запитання, чому вирішила поїхати в Афганістан, але точно знаю, що такий досвід мені був абсолютно необхідний. Я почала зовсім по-іншому сприймати життя, більше цінувати те, що маю.

А вийшло все зовсім несподівано. На зборах відділення я почула, що благодійний фонд шукає медика, котрий погодився б супроводжувати посилку в афганську провінцію Гор і прочитав би кілька лекцій місцевим акушеркам. Я погодилась. І через шість тижнів наш літак приземлився в Кабулі. Так у жовтні 2007 року я вперше побачила Афганістан. Це була коротка поїздка, але я була так вражена побаченим, що відразу активно почала шукати можливостей повернутися. Але поїхала туди лише через три роки. У 2011 я провела в Афганістані зиму, літо й половину осені.

Про медицину

У провінції Гор близько 800000 жителів. У регіоні тільки одна лікарня на 80 ліжок, вісім лікарів, сім акушерок, 12 медбратів. Жодного гінеколога, жодного лікаря-жінки. Більшість взагалі не звертається до лікарів, особливо це стосується жінок. Дороги такі, що й улітку джип не проїде. А коли починаються дощі й сніги, то рух взагалі перекривається. Місцеві їздять на віслюках або ходять пішки, але з віддалених місць до лікарні треба добиратися не одну добу. А якщо жінку вирішують привезти до лікаря, що буває дуже рідко, то відправляються всією сім'єю.

За таких умов я працювала за фахом. Консультувала місцевих жительок та читала лекції лікарям і акушеркам. Не можу сказати, що це простіше. Дуже важко навчити лікувати, коли для цього немає жодних умов.

Завдання № 27. Дайте відповіді на питання:

1. У яких умовах доводиться працювати членам організації «Лікарі без кордонів»? Аргументуйте відповідь фактами з тексту.
2. З якими складнощами, крім побутових, стикаються члени організації під час роботи?
3. Чи хотіли б ви стати членом організації «Лікарі без кордонів»? Якщо ви погодились би, у якій країні ви хотіли б працювати?

Завдання № 28. Підготуйтеся до бесіди за темою «Міжнародні медичні організації».

Прочитайте питання. Виберіть з них ті, що вас цікавлять, і підготуйте письмове повідомлення. Після цього обговоріть їх на уроці зі студентами групи.

Під час підготовки використовуйте не тільки матеріал текстів, але й додаткову інформацію (з журналів, Інтернету, власного досвіду).

1. Які міжнародні організації з питань охорони здоров'я є найбільш відомими? Які організації мають філії у вашій країні? Які їх завдання (у вашій країні)?
2. Які молодіжні організації з питань охорони здоров'я існують у світі, у вашій країні?
3. Які програми ВООЗ ви вважаєте найбільш доцільними сьогодні?
4. Можливо, у вас є думки про створення нової організації з охорони здоров'я, запропонуйте свій проект.
5. Що ви знаєте про Програму ВООЗ «Досягнення здоров'я для всіх у двадцять першому столітті»?

Тема 2. МОДЕЛІ ВЗАЄМОВІДНОСИН ЛІКАРЯ І ПАЦІЄНТА

§ 1

Завдання № 1. Прочитайте текст. Дайте відповіді на питання.

В одній із приватних клінік порівняли показники двох лікарів: скільки пацієнтів повернеться до них на лікування після первинної діагностичної консультації. Лікарі працюють в одному закладі, на однаковому обладнанні, мають приблизно однакову освіту, однаковий вік. До одного лікаря на лікування повернулося 85% пацієнтів, до іншого – 35-40%. Отже, економічні показники в першого лікаря виявилися значно вищими, (більше ніж у два рази).

Питання: Як ви вважаєте, чому до одного лікаря повернулося більше пацієнтів, ніж до другого?

Завдання № 2. А. Розмістіть слова з довідки у дві колонки.

Якості, які мають бути в лікаря	Якості, яких не має бути в лікаря

Слова для довідки: милосердя, професіоналізм, некомпетентність, упевненість, байдужість, співчуття, самовпевненість, поспішність, чесність, грубість, спостережливість, самоконтроль, холоднокривність, безсердечність.

Б. Додайте свої слова, які означають позитивні або негативні якості лікаря.

В. Закінчіть речення, використовуючи слова для довідки.

1. Лікар має бути впевненим, а не ... .
2. Лікар має бути турботливим, а не ... .
3. Лікар має бути співчутливим, а не ... .
4. Лікар повинен бути сильним духом, а не ... .
5. Лікар повинен бути доброзичливим, а не ... .

Слова для довідки: байдужий, самовпевнений, грубий, безсердечний, безпорадний.

Завдання № 3. Прочитайте словосполучення, висловіть їх значення іншими словами.

Формальний підхід (до роботи), відповідальне ставлення (до справи), оптимальна модель, взаємна довіра, брати на себе (відповідальність), віддавати себе роботі.

Завдання № 4. Прочитайте текст, дайте йому назву.

Взаємовідносини лікаря і пацієнта можуть складатися за різними схемами. Наприклад, лікар розглядає пацієнта як об'єкт дослідження чи лікування в потоці хворих, тому формально виконує свої обов'язки. Пацієнт таким чином **формально** сприймає рекомендації медика щодо обстеження й лікування.

Інша модель взаємовідносин називається **патерналістичною** (від лат. *paternus* – батьківський): лікар спостерігає за пацієнтом, сварить його за невиконання своїх рекомендацій, звертається до пацієнта на «ти» як до дитини. Пацієнт дивиться на лікаря «знизу догори», погоджується з усім, побоюється лікаря й віддає йому право вирішувати усі питання щодо власного життя. Лікар приймає важливі рішення самостійно, не обговорюючи їх із пацієнтом. А пацієнт вважає, що лікар зобов'язаний вирішувати його проблеми зі здоров'ям.

Існують моделі, які спрацьовують більш ефективно. Оптимальна модель співпраці лікаря і пацієнта: лікар відвертий, гранично чесний із пацієнтом, віддає себе роботі, все максимально роблячи для того, щоб пацієнт був якнайкраще обстеженим і за можливості здоровим. А пацієнт намагається виконувати рекомендації лікаря, тому що повністю довіряє йому й розуміє, чому він повинен це робити. Такі взаємовідносини визначаються як **партнерська модель**. За цієї моделі лікар і пацієнт несуть однакову відповідальність. Пацієнт приходиться до лікаря не тільки у зв'язку з важким захворюванням, але й з метою профілактики.

Однією з проблем взаємовідносин лікаря і пацієнта є взаємна недовіра. Лікар підозрює, що пацієнт приховує інформацію, а пацієнт – що лікар неправильно лікує. Крім того, уся медична освіта побудована так, що вже з першого курсу студент відчуває якусь зверхність над пацієнтом: я краще знаю, що

відбувається в твоєму організмі. Звичайно, у деяких випадках лікар має брати на себе сміливі рішення, наприклад, у реанімаційному відділенні. Але коли пацієнт знаходиться у стані звичайної терапії, з боку лікаря потрібна постійна бесіда з ним та адекватна реакція на те, як пацієнт переносить лікування.

Для того, щоб правильно встановити діагноз, лікар повинен мати високий рівень професійної підготовки. Для налагодження взаємовідносин із пацієнтом не тільки як із об'єктом дослідження і лікування, але як із особою, як з людиною, яка може страждати й боротися зі своїм болем, необхідна модель співпраці й довіри між лікарем і пацієнтом. Тільки об'єднавшись, лікар і пацієнт можуть ефективно досягнути спільної мети – одужання пацієнта.

Завдання № 5. *Погодьтеся з твердженням або заперечте.*

Відповідайте одним словом «так» або «ні».

1. За патерналістичної моделі взаємовідносин лікар ставиться до пацієнта як до дитини.
2. За партнерської моделі пацієнт дивиться на лікаря «знизу догори».
3. За партнерської моделі лікар чесний і відвертий.
4. Лікар і пацієнт повинні завжди довіряти один одному.
5. Під час терапевтичного лікування повинен бути постійний діалог лікаря з пацієнтом.
6. Щоб правильно встановити діагноз, лікар повинен мати високий рівень професійної підготовки.
7. Лікар має ставитися до пацієнта як до особистості.

Завдання № 6. А. *Від поданих іменників утворіть прикметники.*

Чесність, відвертість, ефективність, оптимальність, компетентність.

Б. *Від поданих дієслів утворіть дієприкметники.*

Вивчити, описати, навчити, налагодити, обстежити.

В. *Замість крапок вставте утворені прикметники або дієприкметники.*

1. Під час розмови з лікарем пацієнт повинен бути ... . 2. Пацієнт одужав, тому що лікування було ... . 3. Це захворювання добре ... й ... . 4. Лікар не може призначити лікування, тому що пацієнт погано ... . 5. Стосунки лікаря і пацієнта повинні бути ... на взаємній довірі. 6. Цей лікар ... , він призначив нові ефективні ліки.

Завдання № 7. *Трансформуйте прості речення з дієприслівниковими зворотами у складні.*

1. Лікар приймає важливі рішення, не обговорюючи їх із пацієнтом. 2. Пацієнт виконує поради лікаря, повністю довіряючи йому. 3. Лікар, віддаючи себе роботі, робить усе можливе для одужання пацієнта. 4. Лікар, не враховуючи особисті якості пацієнта, працює формально. 5. Тільки об'єднавшись, лікар і пацієнт ефективно досягнуть спільної мети.

Завдання № 8. *Замість крапок вставте необхідний прийменник.*

1. Пацієнт приходить ... лікаря ... захворюванням. 2. Він чекає ... лікаря вирішення своїх проблем. 3. ... лікарем і пацієнтом є повна довіра, тому пацієнт виконує рекомендації лікаря ... лікування. 4. Лікар робить усе ... того, щоб пацієнт був здоровим.

Завдання № 9. *Дайте відповідь на питання за текстом.*

1. Про які моделі взаємовідносин лікаря і пацієнта ви дізналися?
2. Яку модель називають формальною?
3. Що таке патерналістична модель взаємовідносин лікаря і пацієнта?
4. Яку модель називають партнерською?
5. Які моделі є неефективними?
6. Яку модель взаємовідносин лікаря і пацієнта ви вважаєте оптимальною?

Завдання № 10. *Висловіть свою думку з приводу поданих нижче тверджень.*

Аргументуйте її.

1. У вступників до медичних університетів мають бути певні риси характеру й особисті якості, а не тільки здібності скласти іспити.
2. Стосунки лікаря і пацієнта мають формуватися на взаємній довірі.

§ 2

Завдання № 11. А. *Із поданих слів складіть пари-антоніми.*

Дозволяти, погоджуватися, лінивість, причина, брехливий, заперечувати, забороняти, працелюбність, правдивий, наслідок.

Б. *Із поданих слів складіть пари-синоніми.*

Комунікація, дозволяти, шанувати, бар'єр, вважати, з'являтися, поважати, давати згоду, визнавати, спілкування, перешкода, виникати.

Завдання № 12. *Прочитайте словосполучення й висловіть їх значення іншими словами.*

Уявлення про ситуацію, духовні проблеми, стиль поведінки, мовний бар'єр, визначити на око, переривати розмову, спілкування як із рівним, не терпіти брехні, віддавати перевагу справедливості.

Завдання № 13. *Укажіть дієслівне керування. Складіть словосполучення або речення з поданими дієсловами.*

Приділяти (увагу), належати, користуватися, дозволяти, заперечувати, звикати.

Завдання № 14. *Прочитайте текст. Як ви думаєте, які проблеми можуть виникати під час комунікації лікарів із пацієнтами-емігрантами?*

Проблеми комунікації лікарів із пацієнтами-емігрантами

У стосунках лікаря і пацієнта можуть виникати певні труднощі, якщо вони є представниками різних культур. Ця проблема є надзвичайно актуальною в країнах Західної Європи. Наприклад, в Англії дві третини пацієнтів-емігрантів не можуть читати англійською та не можуть користуватися писемними матеріалами, які надають лікарні. Перекладачі не вирішують це питання повністю, додаються й інші проблеми. Мексиканці, наприклад, вважають, що лікар має більше відповідати, ніж запитувати. Їхній менталітет не дозволяє сказати «ні», що заважає отримати справжнє уявлення про ситуацію.

Цікавим є приклад спілкування лікаря-американця з емігрантами з Лаосу. У Лаосі вважають, що захворювання – це наслідки духовних проблем і магії. Вихідці з цієї країни не сприймають хірургії, розтинів. Якщо лікар не виписує їм рецепт, вони відчують себе обманутими. Лаотяни заперечують огляд й запитання під час збирання анамнезу, оскільки вважають, що справжній лікар повинен визначити захворювання на око. Вони переконані, що огляд – це ознака лінивості та некомпетентності. Лаотяни, які звикли шанувати цілителів на батьківщині, намагаються не ставити лікарям запитань і не скаржитися.

Пацієнти-американці більше, ніж пацієнти-лаотяни, приділяють увагу бесіді з лікарем. Американцям подобається неформальний стиль поведінки, натомість емігранти надають перевагу формальному. Американці вважають, що за лікування несе відповідальність лікар, лаотяни покладають відповідальність як на лікаря, так і на пацієнта.

Однією з причин, чому в емігрантів з Росії, України та деяких інших країн виникають складнощі в спілкуванні з німецькими лікарями, є мовний бар'єр. Але навіть якщо володієш мовою, також може виникнути проблема: згідно зі статистикою, німецький лікар перериває монолог свого пацієнта вже через вісім секунд. А українці зазвичай говорять довше! Крім того, сама комунікація між лікарем і пацієнтом проходить в Україні та Німеччині по-різному. На думку українського емігранта, завдання лікаря – дати точні рекомендації, настанови до дій, накреслити чіткий план. В Україні хороший лікар – це як суворий, але добрий батько, а для німецького лікаря головне – спілкування з пацієнтом як із рівним.

Не тільки комунікація між лікарем і пацієнтом ускладнена культурними відмінностями. Німецьким лікарям незнайомі такі самостійно встановлені діагнози, як «авітаміноз» або «вегетосудинна дистонія». У Німеччині прийнято навіть причиною застуди вважати стрес. В Україні під час хвороби часто зачиняють усі вікна й двері, а в Німеччині вам навпаки порадять подихати свіжим повітрям. Німці не користуються ні банками, ні гірчичниками.

Традиція лікування «народними засобами», уявлення про гігієну, ставлення до психічних захворювань, антибіотиків, дієт, почуття сорому – все це відрізняє різні культури й часто заважає налагодженню належних взаємостосунків між лікарем і пацієнтом, але ці бар'єри можна подолати.

Завдання № 15. *Погодьтеся з твердженням або заперечте.*

Відповідайте одним словом «так» або «ні».

1. Однією з причин проблем комунікації лікарів і пацієнтів-емігрантів є мовний бар'єр.
2. В Англії дві третини пацієнтів-емігрантів не можуть читати англійською.
3. Емігранти з Лаосу надають перевагу хірургічним операціям.
4. Американцям подобається неформальний стиль поведінки.
5. Більшість американців вважає, що за лікування несе відповідальність лікар.
6. Емігрант-українець не любить довго вести бесіду з лікарем.
7. Німецький лікар вважає, що з пацієнтом потрібно спілкуватися як із рівним.
8. Німецькі лікарі часто встановлюють діагноз «авітаміноз».
9. У Німеччині застуду лікують банками і гірчичниками.

Завдання № 16. *Закінчіть речення, використовуючи інформацію тексту.*

1. У стосунках лікаря і пацієнта можуть виникати певні труднощі, якщо ...
2. Мексиканці вважають, що лікар повинен ...
3. У Лаосі вважають, що захворювання – це ...
4. Лаотяни вважають, що справжній лікар повинен визначити ...
5. Лаотяни намагаються не ...
6. Українці вважають, що лікар повинен дати ...
7. У Німеччині прийнято навіть причиною застуди ...
8. Відмінності в традиціях часто заважають ...

Завдання № 17. *Використовуючи інформацію тексту, розкажіть :*

- про труднощі у спілкуванні лікарів із емігрантами-лаотянами;
- чому надають перевагу американці у спілкуванні з лікарем;
- про проблеми у спілкуванні німецького лікаря й емігранта з України.

Завдання № 18. *Скажіть, чи виникали у вас труднощі під час спілкування з лікарями в Україні? Якщо так, то назвіть причини, які, на вашу думку, викликали ці труднощі.*

§ 3. Тексти й завдання для самостійної роботи

Завдання № 19. А. *Прочитайте текст. Дайте йому назву.*

Уміння вислухати пацієнта – необхідна умова для правильної діагностики й запорука успішного лікування. Та, на жаль, не завжди лікарі прислухаються до думки пацієнта. Часто самі медики кажуть, що кожен випадок захворювання особливий, ніхто краще від пацієнта не знає, що з ним відбувається, як саме він це відчуває.

Уміння слухати не означає сприймати тільки слова. Іноді лікар може сумніватися в правдивості розповіді пацієнта. Те, як пацієнт розповідає, його інтонація, тон голосу, паузи, гучність, факти, на які він звертає особливу увагу, – усе це означає значно більше, ніж те, що він каже.

Б. *Чи згодні ви з тим, що:*

- уміння вислухати пацієнта – це необхідна умова для правильної діагностики й запорука успішного лікування;
- багато лікарів не чувають пацієнта;
- уміння слухати не означає сприймати тільки слова.

Аргументуйте свої відповіді.

Завдання № 20. А. Прочитайте текст. Дайте визначення емпатії.

У спілкуванні лікаря і пацієнта велику роль відіграє емпатія. Емпатія – це здатність відчувати те, що відчуває пацієнт, і якоюсь мірою пережити ці почуття.

Словесне відображення емпатії – «я розумію Вас, я співчуваю Вам», має поєднуватися з паралінгвістичними засобами (відповідною мімікою, жестами, контактом очима, поставою тощо). І тоді пацієнт повірить лікареві.

Відчувати емпатію не означає, що лікар повинен входити до стану депресії чи страху, які відчуває пацієнт. Існує межа емпатичного приєднання. Лікар повинен дотримуватися межі між емпатією та професійним відстороненням від пацієнта. Саме у зв'язку з емпатією навіть найдосконаліша новітня техніка не може замінити живого лікаря.

Б. Чи згодні ви з тим, що:

- лікар має відчувати те, що відчуває пацієнт;
- найдосконаліші комп'ютери не можуть замінити живого лікаря;
- повинна бути межа емпатичного приєднання.

Завдання № 21. А. Прочитайте текст.

В умовах приватної медицини в США та у Західній Європі вважається нормальним, коли пацієнт після операції надсилає лікареві якийсь подарунок. Це робиться офіційно. У деяких госпіталях існує певний порядок: сума подарунка не повинна перевищувати певну вартість. Якщо перевищує, це потрібно оголосити офіційно. Часто буває, що, отримавши подарунок від колишнього пацієнта, лікар пише лист з подякою.

Б. Дайте відповіді на питання.

1. Чи прийнято в вашій країні робити подарунки лікареві?
2. Як ви ставитеся до подарунків лікарям?

Завдання № 22. Підготуйтеся до бесіди за темою «Основні моделі взаємовідносин у системі, «лікар-пацієнт». Під час підготовки використовуйте не тільки матеріал текстів, але й іншу інформацію (з інтернету, підручника з біоетики, журналів, власного досвіду).

Питання для бесіди

1. Про які моделі взаємовідносин у системі «лікар-пацієнт» ви знаєте? Схарактеризуйте ці моделі.
2. Які якості, на вашу думку, повинен мати лікар?

3. Які якості повинен мати пацієнт для того, щоб лікування було найбільш ефективним?
4. Що таке емпатія? Чи можна навчитися емпатії?
Що таке вміння слухати? Що таке паралінгвістичні засоби спілкування?

Тема 3. ЛІКАРСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК МЕДИКО-ПРАВОВА ПРОБЛЕМА

§ 1

Завдання № 1. Розберіть слова за будовою:

- а)** інформація, інформаційний, інформувати, інформованість;
- б)** міжнародний, всесвітній, взаємовідносини, законодавство, нерозуміння.

Завдання № 2. Із поданих слів складіть пари-синоніми.

Існувати, відомості, подібний, особистий, залишати, дані, бути, схожий, інтимний, галузь, покидати, сфера.

Завдання № 3. Із прикметників та іменників складіть словосполучення, поєднавши слова за змістом. Прикметники узгодьте з іменниками:

службовий	захворювання
індивідуальний	зберігання
невиліковний	якості
правовий	обов'язки
етичний	особливості
недбалий	виховання

Завдання № 4. Поясніть значення слів і словосполучень.

За необхідності використовуйте словник:

- а)** конфіденційність, анонімність, кодекс, стаття кодексу;
- б)** Цивільний кодекс;
Кримінальний кодекс;
навмисне (ненавмисне) розголошення інформації;
закон передбачає покарання;
дії викликали тяжкі наслідки;
позбавлення права обіймати певні посади;
виправні роботи терміном до 2 років;
громадські роботи терміном до 240 годин;
штраф до 50 не обкладених податком мінімумів прибутків громадян.

Завдання № 5. Прочитайте текст.

Лікарська таємниця існує відтоді, відколи з'явилася медицина. У відомій клятві Гіппократа є слова: «... що б я не побачив чи не почув щодо людського життя з того, що не потрібно будь-коли розголошувати, я замовчу про те, вважаючи такі речі таємницею».

Лікарська таємниця в широкому розумінні має два аспекти:

а) відомості про пацієнта, про його захворювання, інтимне й сімейне життя, які отримав медичний працівник під час виконання професійних обов'язків (збирання анамнезу, результати обстеження, лікування);

б) ступінь інформованості пацієнта про стан його здоров'я з урахуванням індивідуальних якостей особистості, тобто дані про хворого, які лікар не повинен повідомляти самому пацієнту (невиліковність захворювання, поганий клінічний прогноз тощо).

У наш час існує багато міжнародних документів рекомендаційного характеру щодо взаємовідносин лікаря і пацієнта, наприклад: Женевська декларація Всесвітньої медичної асамблеї, Міжнародний кодекс медичної етики, Положення про захист прав і конфіденційності пацієнта й багато інших.

Крім міжнародних документів, у кожній країні діють свої закони, які регулюють правові відносини в галузі охорони здоров'я. В Україні це Конституція України, «Основи законодавства про охорону здоров'я», Цивільний кодекс, Кримінальний кодекс.

У статті 40 «Основ законодавства про охорону здоров'я» сказано: «Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків стало відомо про захворювання, результати медичного обстеження, огляду, про інтимне чи сімейне життя громадян, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків. Під час використання інформації, яка містить медичну таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідницькій роботі, в тому числі у випадку публікації її в спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта».

Стаття 145 Кримінального кодексу України називається «Незаконне розголошення лікарської таємниці». У ній зазначається: «Навмисне розголошення лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, якщо такі дії викликали тяжкі наслідки, карається штрафом до п'ятдесяти не обкладених податком мінімумів прибутків громадян або громадськими роботами терміном до двохсот сорока годин, чи позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю терміном до трьох років, чи виправними роботами терміном до двох років».

Які причини розголошення лікарської таємниці?

Найчастіше це нерозуміння важливості проблеми, викликане недостатнім етичним вихованням медичних працівників, їхньою поганою правовою інформованістю.

Причинами ненавмисного розголошення лікарської таємниці можуть бути недбале зберігання історій хвороби, амбулаторних карт, іншої медичної документації, розмови медичних працівників про окремих пацієнтів у коридорах, у присутності пацієнтів, їхніх родичів, інших відвідувачів. Дуже часто можна побачити, як медсестра на своєму робочому місці вклеює в історії хвороби дані лабораторних досліджень. Її покликали до важкохворого в палату, вона покидає пост, залишаючи на столі всі історії хвороби. Тим часом будь-хто може прочитати в них усе, що його цікавить, і не тільки про себе, а й про інших пацієнтів.

Дуже часто студенти, вийшовши з операційної чи з кабінету після прийому, обговорюють побачене й почуте. Прийшовши додому, вони розповідають батькам, друзям, що в кого виявлено, називаючи прізвища пацієнтів, місця їхньої роботи тощо. Сусіди по палаті обов'язково розкажуть своїм родичам або знайомим, хто лікувався разом із ними та з яким діагнозом перебував у лікарні – усе те, про що вони дізналися під час збирання анамнезу, яке проводив лікар чи медсестра в присутності інших пацієнтів.

Зберігати лікарську таємницю пацієнта завжди важко. Медичний працівник зобов'язаний не розголошувати її з усвідомленням важливості, орієнтуючись на закон, свою совість і норми медичної етики.

Завдання № 6. *Погодьтеся з твердженням або заперечте.*

Відповідайте одним словом «так» або «ні».

1. У клятві Гіппократа не сказано нічого про лікарську таємницю.
2. У кожній країні діють свої закони в галузі охорони здоров'я.
3. Медичні працівники мають право розголошувати відомості про пацієнта.
4. Стаття 145 Кримінального кодексу України називається «Законне розголошення лікарської таємниці».
5. Недостатнє етичне та правове виховання є однією з причин порушення закону.
6. Студенти-медики завжди зберігають лікарську таємницю.
7. Недбале зберігання медичної документації є однією з причин порушення лікарської таємниці.

Завдання № 7. *У подані нижче речення вставте необхідні дієслова: проводити, регулювати, порушити, покинути, залишити, розголосити.*

1. У кожній країні діють свої закони, які ... правові відносини в галузі охорони здоров'я.
2. Студенти отримали інформацію про життя пацієнта під час збирання анамнезу, яке ... лікар у палаті.
3. Медсестра .. пост і ... історію хвороби. Цим вона ... службові обов'язки.
4. Медичний працівник, який ... медичну таємницю, має понести відповідальність.

Завдання № 8. *Трансформуйте прості речення з дієприслівниковими зворотами у складні.*

1. Медсестра, покидаючи пост, залишила історії хвороби.
2. Студенти, вийшовши з операційної, обговорюють побачене й почуте.
3. Лікар, прийшовши додому, розповів дружині про своїх пацієнтів, називаючи їхні прізвища і місця роботи.

Завдання № 9. *Замість крапок напишіть закінчення.*

Лікарськ... таємниця включає в себе:

- 1) відомост... про пацієнт... , про його захворюванн... , про інтимн... й сімейн... життя;

2) ступінь інформованост... пацієнт... про стан його здоров'я з урахуванням індивідуальн... якост... особистост... .

Кримінальн... кодекс Україн... передбачає покарання за навмисн... розголошенн... лікарськ... таємниц... . Наприклад, громадськ... робот... терміном до двохсот сорок... годин або позбавлення прав... займатися певн... діяльніст... терміном до трьох років.

Завдання № 10. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Які аспекти містить поняття «лікарська таємниця»?
2. Які міжнародні документи, що регулюють інформаційні взаємовідносини лікаря і пацієнта, названі в тексті?
3. Які закони України регулюють взаємовідносини в галузі охорони здоров'я?
4. Які причини розголошення лікарської таємниці?
5. Які причини ненавмисного розголошення лікарської таємниці названі в тексті?

Завдання № 11. Висловіть свою думку з приводу поданих нижче тверджень.
Аргументуйте її.

1. Лікар, дотримуючись принципу професійної етики, повинен орієнтуватися на свою совість.
2. Лікарська таємниця не повинна поширюватися на лідерів держав.

§ 2

Завдання № 12. Доберіть синоніми до поданих слів.

Будь-який, однак, привід, негативний, емоції, брехати, інформувати.

Завдання № 13. Доберіть антоніми до поданих слів.

Шкода, негативний, брехня, приховувати, погоджуватися.

Завдання № 14. А. Укажіть дієслівне керування. Складіть словосполучення або речення з поданими дієсловами.

Погоджуватися, шкодити, попереджувати, сумніватися, виклика́ти.

Б. Утворіть доконаний вид поданих дієслів.

Завдання № 15. Прочитайте словосполучення, висловіть їх значення іншими словами.

Існують значні розбіжності, переважає думка, культивувати в собі здатність (щось робити), різновид художньої творчості, вселити надію в пацієнта, гарні наміри, моральна відповідальність.

Завдання № 16. Прочитайте текст.

Лікар і пацієнт: принцип правдивості й лікарська таємниця

Будь-який лікар згоден із принципом правдивості в стосунках із пацієнтом. Однак до наших днів існують значні розбіжності щодо того, наскільки пацієнт повинен бути інформований про своє здоров'я.

Будь-який лікар згоден із принципом правдивості в стосунках із пацієнтом. Однак до наших днів існують значні розбіжності щодо того, наскільки пацієнт повинен бути інформований про своє здоров'я.

У медицині переважає думка про те, що пацієнтові не треба казати правду, якщо вона може зашкодити його самопочуттю, викликати в нього негативні емоції, депресію.

Американський лікар Джозеф Коллінз писав: «Лікарське мистецтво значною мірою полягає в здатності готувати суміш із неправди й правди». Саме тому «кожен лікар повинен культивувати в собі такий різновид художньої творчості, як уміння брехати».

Багато лікарів вважали і вважають, що неправда, сказана з метою вселити надію в пацієнта, просто необхідна невиліковному хворому, тому що це може бути додатковим компонентом сприятливого лікування. Однак намагання приховати правду від пацієнта часто викликає в нього сумніви щодо правильності діагнозу й компетенції лікаря.

Останнім часом традиція приховувати від пацієнта правду про діагноз зляклого захворювання чи про несприятливий прогноз стає предметом серйозної критики. Пацієнт є рівноправним партнером у взаємовідносинах із медичним працівником. Однак рівноправ'я не може бути, якщо одна із сторін навмисне приховує життєво важливу для іншої сторони інформацію (найчастіше з добрих намірів).

Необхідно зауважити, що лікар також має право на правдиву інформацію. Немає закону, який зобов'язує пацієнта казати правду, але це не знімає з нього моральної відповідальності.

Лікар не повинен забувати про те, що пацієнти, на жаль, не завжди відверті та правдиві з ним. Прийшовши на прийом до лікаря, пацієнт зобов'язаний повідомити про наявність у нього інфекційного захворювання, яке може бути небезпечним для медиків, що працюють із ним, або для інших пацієнтів. Якщо пацієнт знає, що в нього інфекційний гепатит, СНІД чи туберкульоз, то його моральним обов'язком є попередити лікаря чи медсестру про свій діагноз.

Завдання № 17. *Погодьтеся з твердженням або заперечте.*

Відповідайте одним словом «так» або «ні».

1. Усі лікарі згодні з принципом правдивості в стосунках із пацієнтом.
2. Пацієнт не є рівноправним партнером у взаємовідносинах з лікарем.
3. Існує закон, який зобов'язує пацієнта казати правду.
4. Пацієнти завжди відверті з лікарем.
5. Пацієнт зобов'язаний повідомити лікареві про наявність у нього інфекційного захворювання.

Завдання № 18. *Закінчіть речення, використовуючи інформацію тексту.*

1. Існують значні розбіжності з приводу того, який обсяг інформованості ... .
2. У медицині переважає думка про те, що ... .
3. Багато лікарів вважають, що неправда ... .
4. Намагання приховати правду від пацієнта викликає в нього ... .

5. Рівноправ'я у стосунках не може бути, якщо ... .
6. Лікар не повинен забувати про те, що пацієнти ... .
7. Моральний обов'язок пацієнта – повідомити лікаря ... .

Завдання № 19. *Замість крапок вставте необхідний прийменник.*

Лікарі згодні ... принципом справедливості ... стосунках ... пацієнтом. Але існують розбіжності ... того, наскільки пацієнт повинен бути інформований ... своє захворювання. Намагання приховати правду ... пацієнта викликає ... нього сумніви ... правильності діагнозу.

Завдання № 20. *Дайте відповіді на питання за текстом.*

1. Яка думка щодо принципу правдивості у стосунках з пацієнтом переважає в медицині?
2. Чому багато лікарів вважають, що неправда просто необхідна невиліковно хворому?
3. Яка традиція в медицині стала предметом серйозної критики?
4. Про що зобов'язаний повідомити пацієнт на прийомі у лікаря?

Завдання № 21. *Прокоментуйте подані нижче твердження.*

Аргументуйте свою думку.

1. Пацієнту не можна казати всю правду.
2. «Лікар повинен культивувати в собі уміння брехати» (Д. Коллінз).
3. Пацієнт є рівноправним партнером у взаємовідносинах з лікарем.
4. В основі взаємовідносин лікаря і пацієнта лежить принцип правдивості.

§ 3. Текст і завдання для самостійної роботи

Завдання № 22. *Прочитайте текст. Скажіть, чи існують винятки, коли можна розголошувати медичну таємницю?*

Закон зобов'язує медичних працівників дотримуватися медичної таємниці, однак існують ситуації, коли її можна розголосити.

По-перше, керівники медичних установ зобов'язані повідомляти органам охорони здоров'я про захворюваність громадян тоді, коли існує небезпека для здоров'я населення, наприклад, про епідемічні захворювання. По-друге, якщо судові органи вимагають надати необхідні відомості (оригінали історії хвороби, амбулаторні карти, результати досліджень тощо).

Необхідно зауважити, що закон дозволяє надавати інформацію, яка містить медичну таємницю, не окремим лікарям чи іншим медичним працівникам, а виключно керівникам закладів (головним лікарям).

Завдання № 23. *Прочитайте афоризми та прислів'я.*

З якими з них ви згодні чи не згодні? Чому?

1. Можна боятися брата, мами, друга, але лікаря – ніколи.

(Давнє індійське прислів'я)

2. «Про таємницю кожну, озирнувшись навколо, так із другом говори, як говориш із лікарем».
(Нізамі, азербайджанський поет (1141 – 1209))
3. «Є таємниця двох, але немає таємниці трьох, і всім відома таємниця чотирьох».
(Фірдоусі, персидський поет (бл. 940 – 1030))

Завдання № 24. Підготуйтеся до бесіди за темою «Лікарська таємниця: моральні й правові аспекти». Під час підготовки використовуйте не тільки матеріали текстів, але й іншу інформацію (з Інтернету, підручників, власного досвіду тощо).

1. Розкрийте поняття лікарської таємниці.
2. Які документи регулюють інформаційні взаємовідносини в галузі охорони здоров'я України?
3. Чи існують такі документи у вашій країні?
4. Які покарання передбачають закони України за розголошення лікарської таємниці?
5. Чи існує покарання за розголошення лікарської таємниці у вашій країні?
6. Які причини ненавмисного розголошення лікарської таємниці?
7. Чи потрібна неправда пацієнтові? Чому?
8. Чи має часові межі таємниця про стан хворого? Чи можна її розголошувати після смерті людини?
9. Чи повинен бути в університеті предмет, на якому б навчали як повідомляти пацієнтові погані новини?

Тема 4. ВИНАХОДИ Й ВІДКРИТТЯ В МЕДИЦИНІ

§ 1. Випадкові медичні відкриття

Завдання № 1. Від дієслів утворіть іменники.

Відкрити, досліджувати, впливати, винаходити, обігрівати, розігрівати, помилятися, рости, доручити, випромінювати, ходити.

Завдання № 2. Запишіть словосполучення, визначивши дієслівне керування.

Слова в дужках поставте в правильний відмінок; де потрібно, додайте прийменник.

Розробляти (нові ліки), впливати (статева функція), просвічувати (людське тіло), використовувати (радіовипромінювання), втратити (чоловік), виокремити (бактерія), викликати (туберкульоз), культивувати (спори), побачити (цвіль), віднайти (закономірність), скористатися (те), звернути увагу (це), не підозрювати (ніщо).

Завдання № 3. Поставте іменники множини в однину.

З'ясуйте значення невідомих слів.

Трави, п'явки, бактерії, віруси, спори, промені, імпульси, ескулапи, творці.

Завдання № 4. *Визначте префікси в словах та скажіть, яку значеннєву роль вони виконують.*

Неохайність, неухажність, неможливий, найбільший, найпоширеніший, найважливіший, безлад, безглуздість.

Завдання № 5. *Прочитайте складні слова. Визначте їхні корені.*

Кардіостимулятор, мікроскоп, закономірність; мікрохвильовий, високочастотний, повноцінний, всесвітньовідомий.

Завдання № 6. *З'єднайте слова в синонімічні пари.*

Іменники:

відкриття	користь
вигода	рушій
могутність	наказ
доручення	сила
двигун	перемога
тріумф	винахід

Дієслова:

культивувати	подумати
покидати	покращити
припустити	виросщувати
поліпшити	залишати

Інші частини мови:

кардинально	згубний
варто	різко
нещасний	треба
фатальний	бідолашний

Завдання № 7. *Прочитайте моделі речень. Наведіть власні приклади речень.*

1. Що – це справа випадку

Небагато хто знає, що рентгенівські промені – теж справа випадку.

2. Кому доводилося що робити

Кожному з нас доводилося бувати в рентгенкабінеті.

3. Що може знадобитися чому

Дослідник зміг зрозуміти, що винахід може знадобитися медицині.

4. Що не подіяло на кого

Загалом ліки не подіяли на хворих.

5. Кому вдалося що зробити

Хоппсу вдалося «запустити» серце.

6. Хто припинив що робити

Роберт Кох припинив займатися лікарською практикою.

7. Хто досяг чого

Кох досяг свого тріумфу, коли 24 березня 1882 року оголосив, що зумів виокремити бактерію, яка викликає туберкульоз.

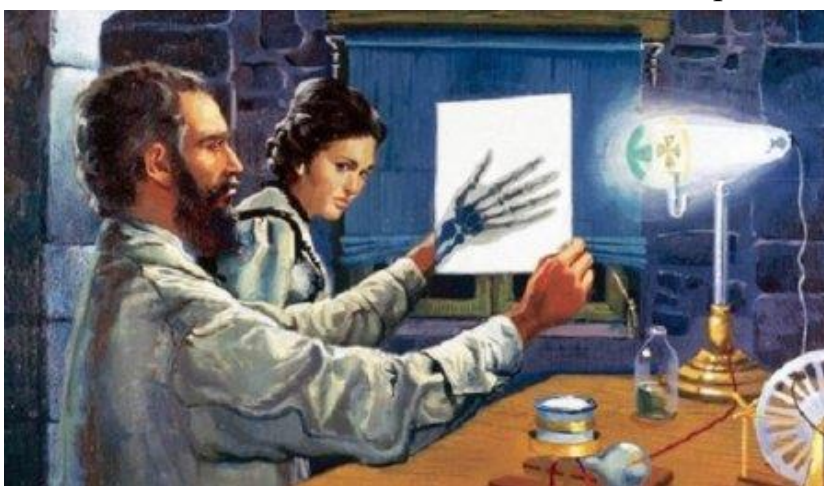
Завдання № 8. Прочитайте текст. Поділіть його на смислові частини та дайте назву кожній.

Випадкові медичні відкриття, що змінили світ

Випадкових відкриттів трапляється значно більше, ніж ми думаємо. Проте найважливішими є ті винаходи, які вплинули на життя кожного з нас.

Говорячи про випадкові медичні відкриття, варто розпочати з пеніциліну. Чим тільки не лікували ескулапи нещасних хворих раніше: і травами, і п'явками, і ще багато якими «дивними» лікувальними процедурами. Але стійкі бактерії та віруси рідко «здавалися», забираючи життя тисяч хворих менінгітом, грипом, пневмонією... Доки, 1928 року, *Олександр Флемінг* абсолютно випадково відкрив найпоширеніший антибіотик у світі — *пеніцилін*. Сталося це через звичайну неухважність та неохайність. Кілька тижнів у лабораторії не мили посуду, у якому дослідник культивував спори грипу. У тому безладі успішно почала розростатися цвіль, яка зробила неможливим ріст бактерії стафілокока. Завдяки цій безглуздості, зараз людство має і пеніцилін, і сотні його синтетичних товаришів.

Кожному з нас доводилося бувати в рентгенабінеті. Але не багато хто знає, що *рентгенівські промені* — теж справа випадку. 1895 року, нічого не підозрюючи, *Вільгельм Конрад Рентген* проводив черговий експеримент із катодними променями. Науковець звернув увагу на

те, що ці промені залишають якийсь малюнок на певних поверхнях. Майже два місяці Рентген не покидав лабораторії, він намагався віднайти закономірність. І це сталося. Дослідник зміг зрозуміти, що винахід чудово просвічує людське тіло, і це може знадобитися медицині.

Важко навіть припустити, що *Viaagra* теж стала чиєюсь помилкою. Почалося це 1992 року. Англійська фармакологічна компанія розробляла нові ліки від стенокардії і гіпертонії. Загалом ліки не подіяли на хворих, але пацієнти чоловічої статі зазначили, що таблетки чудово вплинули на статеву функцію та значно її поліпшили. Науковці вирішили цим скористатися і випустили «*Viaagra*» – від «*Vigor*» (могутність, енергія) і «*Ніагара*» (найбільший водоспад Америки). Винахід препарату приніс творцям фінансову вигоду та Нобелівську премію.

Ще одним важливим відкриттям для медицини став *кардіостимулятор*. 1941 року за дорученням уряду військовий лікар *Джон Хоппс* намагався знайти швидкий спосіб обігріву людини, яка сильно замерзла. Для розігріву він використовував високочастотні радіовипромінювання. Так Хоппсу вдалося

«запустити» серце, що вже зупинилося, за допомогою електричних імпульсів. А через 10 років був створений повноцінний кардіостимулятор.

Фатальна помилка дружини всесвітньовідомого дослідника й нобелівського лауреата *Роберта Коха* епізодично, але доволі кардинально змінила хід медицини кінця 19 сторіччя. На 28-й день народження Емма подарувала Роберту мікроскоп. На жаль, через це вона втратила чоловіка, але відтоді народився науковець зі світовим іменем. Отримавши мікроскоп, Роберт Кох припинив займатися лікарською практикою. Дружину йому замінила ціла купа мишей, над якими він проводив досліди. Кох досяг свого тріумфу, коли 24 березня 1882 року оголосив, що зумів виокремити бактерію – *паличку Коха*, яка викликає туберкульоз.

Отже, випадок та удача стали двигуном багатьох важливих світових відкриттів. Але не варто забувати, що випадок залишається випадком лише доти, доки в ньому не побачать закономірність.

Завдання № 9. Дайте відповіді на питання.

1. Як відбулося відкриття пеніциліну?
2. Що і як зрозумів дослідник Вільгельм Конрад Рентген, проводивши свій черговий експеримент?
3. Що й коли розробила англійська фармакологічна компанія?
4. Хто і в який спосіб винайшов кардіостимулятор?
5. Який подарунок народив науковця зі світовим іменем?
6. Що стало двигуном багатьох важливих світових відкриттів?
7. Чи чули ви раніше про описані в тексті медичні відкриття?
8. Який із випадкових винаходів запам'ятався вам найбільше? Чому?

Завдання № 10. Назвіть іменники, від яких утворені прикметники.

Фармакологічний, статевий, військовий, рентгенівський, випадковий, синтетичний, умовний, електричний, фінансовий.

Завдання № 11. Трансформуйте речення: дієприслівниковий зворот замініть дієсловом у правильній часо-видовій формі. Використовуйте сполучники *і / та / коли / якщо... , то... .*

1. Говорячи про випадкові медичні відкриття, варто розпочати з пеніциліну.
2. Стійкі бактерії та віруси рідко «здавалися», забираючи життя тисяч хворих менінгітом, грипом, пневмонією тощо.
3. 1895 року Вільгельм Конрад Рентген, нічого не підозрюючи, проводив черговий експеримент із катодними променями.
4. Отримавши мікроскоп, Роберт Кох припинив займатися лікарською практикою.

§ 2. Крайні українські винаходи в галузі медицини

Завдання № 12. Назвіть дієслова, від яких утворені іменники.

Розробка, підтримка, винахід, шов, операція, пересадка, використання, відкриття, кріплення, втручання, збереження, вживлення.

Завдання № 13. Прочитайте складні слова. Визначте їхні корені.

Крововтрата, кровотеча, електроживлення; багаторазовий, довгостроковий.

Завдання № 14. Прочитайте словосполучення та зверніть увагу на дієслівне керування. Визначте вид дієслова, із кожним складіть речення.

Наприклад: Розробляти що → Науковець розробив новий апарат для вимірювання глюкози в крові.

Знищувати що, пошкоджувати що, роз'єднувати що, сконструювати що, дізнаватися що (про що), клеїти що – до чого, приєднувати що – до чого, звернутися за чим – до кого (куди), зацікавитися чим, поступатися чому, займати скільки часу, тривати скільки часу.

Завдання № 15. Запишіть словосполучення, слова в дужках поставте в правильний відмінок.

Поблизу (сонна артерія), під (пахви), до (тіло), за (хімічний склад), на відміну від (усі інші антибіотики), для (організм людини), через (нестача інвестицій), під час (операції), за допомогою (такий інструмент), із (печінка), без (медична освіта), схожий на (бормашина), з (його допомога), у вигляді (наручний годинник), проти (холера).

Завдання № 16. Доберіть до кожного слова спільнокореневі слова.

Нем'язовий, безкровний, накладний, неартеріальний, заморожений, традиційний, струменевий, наручний, революційний.

Завдання № 17. Прочитайте тлумачення слів, які потрібно знати для розуміння тексту.

Винахідник – той, хто винайшов або винаходить що-небудь.

Патент – документ, який посвідчує право винахідника на його винахід.

Презентація – повідомлення про щось новостворене, про те, що з'явилося недавно.

Аналог – явище, предмет або пристрій, схожий (аналогічний) з певним об'єктом.

Інвестиція – вкладений (інвестований) капітал; вкладення, вклад.

Резекція – оперативне видалення ушкоджених хворобою органа, кістки або частини їх.

Діабетик – людина, хвора на діабет.

Протез – механічний пристрій чи апарат, який застосовують для заміщення втрачених органів або частин тіла і часткового поновлення їх діяльності.

Завдання № 18. Прочитайте текст. Дайте відповіді на питання після тексту.

Найцікавіші медичні винаходи українців за період незалежності

Щорічно українські науковці створюють близько 15 000 винаходів. Завдяки їм з'явилися і такі медичні відкриття, які зараз активно використовують в Україні та світі.

Безкровний аналіз крові. Харківський науковець *Анатолій Малихін* придумав, як зробити аналіз крові безкровним. Пристрій українця видає за один раз 131 показник крові, серед яких швидкість осідання еритроцитів, загальний білок, лімфоцити. Уся ця процедура займає 5 хвилин. Потрібно лише приєднати до тіла 5 датчиків: 2 на шиї поблизу сонної артерії, 2 під пахвами і останній на животі. Далі лікар вводить у комп'ютерну програму вік,

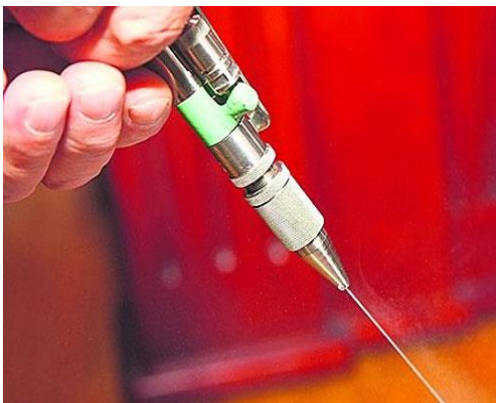
стать, вагу, зріст, частоту пульсу і дихання пацієнта. Незабаром монітор показує дані діагностики.

Розробки українця тривали 25 років. Точність даних до 98%, що не поступається традиційному способу. Зараз такий прилад є лише в декількох клініках України, однак його вже успішно використовують у Китаї, Об'єднаних Арабських Еміратах, Чехії, Білорусі. Нещодавно в Угорщині побудували завод

для виробництва винаходу українця. Патент продано (*інформація від серпня 2015 року*).

Антибіотик батумін (презентація відбулася 1 грудня 2005 року). Науковці з Інституту мікробіології та вірусології НАН України створили надзвичайно сильний антибіотик, який ефективно знищує стафілококову інфекцію. За своїм хімічним складом цей препарат не має аналогів. Особливістю батуміна стало те, що на відміну від усіх інших відомих нам антибіотиків він не вбиває корисні для організму людини віруси та бактерії. Цю розробку українські науковці продали в Бельгію. В Україні ж виробництво батуміна не було реалізовано через нестачу інвестицій та відсутність державної підтримки.

Рідкий струменевий скальпель. Наукові співробітники Київського Аерокосмічного інституту та Національного авіаційного університету створили рідкий струменевий скальпель, який не пошкоджує судинну систему під час операцій на внутрішніх органах людини. Високий тиск при роботі апарату дозволяє видаляти нем'язові тканини з мінімальною крововтратою. Наприклад, за допомогою такого

інструмента можна видалити метастаз із печінки, не пошкоджуючи сам орган. Раніше для цього застосовували тільки методику резекції частини печінки. Пристрій працює без електроживлення і легко транспортується. Зовні прилад схожий на бормашину, із якої під великим напором витікає тонкий струмінь води,

як зі шприца. Цей струмінь роз'єднує тканини і капіляри, при цьому не пошкоджуючи великі судини. Винахід авіаконструкторів добре зарекомендував себе і при лікуванні абсцесів в хірургії — гній вимивають струменем під тиском 60 атмосфер і він не руйнує орган. Такий скальпель не має аналогів на Заході, він є інструментом багаторазового використання.

Годинник-глюкометр для діабетиків. Науковець із Закарпаття *Петро Бобонич* винайшов глюкометр у вигляді наручного годинника. З його допомогою діабетики можуть дізнаватися рівень цукру в крові в будь-який момент за кілька секунд. Для цього не потрібно здавати кров.

Шов-блискавка. Полтавчанин *Віталій Запека* винайшов накладний хірургічний шов. Суть винаходу полягає в тому, що з допомогою накладного хірургічного шва навіть людина без медичної освіти може обережно з'єднати краї рани, доки пацієнта будуть транспортувати чи надавати допомогу. Сама блискавка клеїться до тіла за допомогою плівки на зразок пластиру, щоб шкіра могла дихати в місці кріплення. Неартеріальну кровотечу шов-змійка зупиняє за секунди. Молодий інженер розпочав розробку шва ще в 1992 році після того, як хірург накладав йому шов на нозі без анестезії. На жаль, українські банки відмовлялися давати винахідникові довгостроковий кредит на клінічні випробування, тому він звернувся за кордон – революційною ідеєю зацікавилися 24 країни.

1. Кому і як вдалося зробити аналіз крові безкровним?
2. Якою є точність отриманих даних безкровного аналізу?
3. Яку інфекцію знищує батумін?
4. Чи було реалізовано виробництво антибіотика батуміна в Україні? Чому?
5. Який механізм роботи рідкого струменевого скальпеля?
6. При якому лікуванні його можна застосовувати? У чому його особливість (перевага)?
7. Який годинник винайшов Петро Бобонич? Із якою метою?
8. Коли і як можна застосовувати шов-блискавку?
9. Яку кровотечу зупиняє шов Запеки?
10. Який із винаходів ви вважаєте найбільш важливим і потрібним людству?
11. Про які відкриття ваших співвітчизників ви можете розповісти?

Завдання № 19. Трансформуйте речення: поділіть кожне складне речення на два простих.

Наприклад: Роберт Кох зумів виокремити бактерію, яка викликає туберкульоз. → 1. Роберт Кох зумів виокремити бактерію. 2. Вона (ця бактерія) викликає туберкульоз.

1. Науковці з Інституту мікробіології та вірусології НАН України створили надзвичайно сильний антибіотик, який ефективно знищує стафілококову інфекцію.

2. Пристрій українця видає за один раз 131 показник крові, серед яких швидкість осідання еритроцитів, загальний білок, лімфоцити. §
3. Наукові співробітники Київського Аерокосмічного інституту та Національного авіаційного університету створили рідкий струменевий скальпель, який не пошкоджує судинну систему під час операцій на внутрішніх органах людини.
4. Зовні прилад схожий на бормашину, із якої під великим напором витікає тонкий струмінь води.

§ 3. Завдання для самостійної роботи

Завдання № 20. Підготуйте вдома розгорнуту реферативну доповідь на тему
«Найвідоміші винаходи в галузі медицини, здійснені науковцями моєї країни».

Під час виступу використовуйте ілюстрації, зображення.

Завдання № 21. А. Прочитайте текст. Скажіть, про яких науковців ви читали раніше.

Найвідоміші винаходи та відкриття науковців, які народилися чи жили в Україні (медицина)

- 1) *Микола Пирогов.* Засновник військово-польової хірургії, започаткував використання анестезії при оперативних втручаннях, вперше в історії світової медицини застосував гіпсову пов'язку (1855).
- 2) *Іван Полюй.* Відкрив X-промені. Першим у світі зробив «рентгенівський» знімок скелета (1880-1882).
- 3) *Ілля Мечников.* Відкрив явище фагоцитозу, розробив фагоцитарну теорію імунітету (1883).
- 4) *Володимир Хавкін.* Створив перші в історії вакцини проти холери (1892) і чуми (1896).
- 5) *Юрій Вороний.* Здійснив першу в світі пересадку нирки (1933).
- 6) *Зельман Ваксман.* Створив актиноміцин, стрептоміцин, неоміцин, кандинецин та інші антибіотики (1940).
- 7) *Ігор Смирнов.* Першим обґрунтував можливість вічного зберігання замороженої сперми зі збереженням її запліднюючих властивостей (1947–1948).
- 8) *Остан Баран.* Розробив методи епідуральної анестезії, сконструював для цього спеціальну голку (1951).
- 9) *Святослав Федоров.* Зробив вперше унікальну операцію: вживлення в око людини штучного кришталика (1960).
- 10) *Микола Амосов.* Створив і вперше у світі впровадив у практику антитромботичні протези серцевих клапанів (1963).

Тема 5. РІДКІСНІ ЗАХВОРЮВАННЯ

Завдання № 1. Утворіть прикметники від іменників іншомовного походження за допомогою суфіксів **-н, -ов, -ічн (-ичн), -альн**.

Генетика, міф, тип, патологія, ембріон, аномалія, мутація, варіація, пігментація.

Завдання № 2. Утворіть іменники від дієслів.

Порушувати, старіти, скручувати, облісити, страждати, ожиріти, розпадатися, висихати, деформуватися, розростатися, стоншуватися, сповільнюватися, знижуватися.

Завдання № 3. Прочитайте словосполучення з числівниками.

1 людина на 200 тис.; говорити з 25 % упевненістю; близько 50 % дітей; не дожити до 5 років; близько 200 випадків; переступити 27-річний рубіж.

Завдання № 4. Утворіть антоніми до прикметників за допомогою префіксів **-, не-, без-, анти-, проти-**.

Типовий, совісний, болісний, природний, великий, моральний, ввічливий, законний, нормальний, народний, виліковний, сумісний, дійсний, державний.

Завдання № 5. Зверніть увагу на керування дієслів.

Складіть із ними словосполучення.

надавати (мати) схожість + із чим?

страждати + від чого?

проявлятися + в кому?

деформувати + що?

супроводжуватися + чим?

викликати + що?

Завдання № 6. Зверніть увагу на способи творення прислівників. Розділіть прислівники залежно від способу їхнього творення на чотири колонки.

Прийменник + іменник	Прийменник + числівник	Прийменник + коротка форма прикметника	Прийменник +прислівник

Вгорі, удвох, навік, навідріз, наприклад, помаленьку, замолоду, помалу, вкрай, вперше, нарешті, поодинокі, надвечір, спершу, надалі, вголос, потихеньку, вбік, передчасно, забагато, влітку, допізна, втретє, вкупі, вдень.

Завдання № 7. Доберіть форму dokonаного виду до дієслів. –

Скорочуватися – ...,

зменшуватися – ...,

сповільнюватися – ...,

загострюватися – ...,

стоншуватися – ...,

знижуватися – ... .

Завдання № 8. Розкрийте дужки.

Супроводжувати людину протягом (усе життя); від (ця рідкісна хвороба) страждає багато людей; ця хвороба розвивається в (червоний кістковий мозок); шкіра покривається (виразки і шрами); оголювати різці зубів до (самі ясна); така аномалія веде до (передчасне старіння); це захворювання викликане (найдрібніший збій) у (генетичний код).

Завдання № 9. Повторіть тему «Дієприслівник».

Дієприслівник - це незмінювана дієслівна форма, що виражає додаткову дію, пояснюючи в реченні основне дієслово - присудок і відповідає на питання *що роблячи? що зробивши?*

Наприклад: Дівчата йшли, (що роблячи?) співаючи .

Закінчивши роботу (що зробивши?), ми пішли додому.

Творення дієприслівників недоконаного і доконаного виду

Вид дієслова	Суфікси	Вид дієприслівника	Основа	Приклади
недоконаний	-учи-, -ючи- (I дієвідміна)	недоконаний	теперішнього часу	брати: беру - беручи шукати: шукаю = шукаючи;
	-ачи-, -ячи- (II дієвідміна)			дзвонити: дзвоню — дзвонячи, стежити: стежу - стежачи
доконаний	-ши-, -вши-	доконаний	інфінітива	прибігти — прибігши, подолати — подолавши, вивчитися-вивчившись

Що потрібно пам'ятати про правопис і вимову дієприслівників

- **Не** з дієприслівниками пишеться **окремо**: не знаючи, не учувши.
- **Не** з дієприслівниками пишеться **разом** тоді, коли без **не** не вживається: *нехтуючи, недочуваючи*.
- У кінці дієприслівникових суфіксів після **ч, ш** завжди вимовляється та пишеться **и**: *піднімаючи, піднявши*.
- У дієприслівниках, утворених від дієслова на **-ся (-сь)** після твірних суфіксів майже завжди вживається суфікс **-сь**: *змагаються + ючи → змагаючись, задуматись + вши → задумавшись*.
- У процесі утворення дієприслівників в основі дієслова може відбуватися чергування **о/і**: *перемогти - перемігши*.

- Не треба плутати дієприслівники з дієприкметниками в називному відмінку множини. Дієприкметники мають закінчення **-і**, відповідають на питання **які?** У дієприслівникових суфіксах завжди пишеться **-и**: *сяючі* (дієприкметник) *вогні* – *сяючи* (дієприслівник) *вогнями*.

Дієприслівник разом із залежними від нього словами утворює **дієприслівниковий зворот**.

Наприклад: Зриваючи яблуко, подякуй тому, хто його виростив.

Добре попрацювавши, краще відпочиватимеш.

Завдання № 10. Запишіть дієприслівники у 2 колонки. Знайдіть їм пару.

Дієприслівники НДВ	Дієприслівники ДВ

Малюючи, говорячи, розірвавши, перекладаючи, дізнавшись, кохаючи, дивлячись, допомігши, зачинивши, проглядаючи, написавши, думаючи, зачиняючи, покохавши, відкривши, знаючи, починаючи, сказавши, відкриваючи, намалювавши, розриваючи, зачинивши, дізнаючись, переклавши, подивившись, допомагаючи, переглянувши, подумавши.

Завдання № 11. Утворіть дієприслівники від дієслів НДВ та ДВ.

Дивуватися – здивуватися, досліджувати – дослідити, лікувати – пролікувати, проносити – принести, приводити – привести, віддавати – віддати, знаходити – знайти, захищати – захистити, повертатися – повернутися, аналізувати – проаналізувати, залишатися – залишитися, проходити – пройти.

Завдання № 12. Замініть інфінітиви дієприслівниками та напишіть їх замість крапок.

читати – прочитати статтю

- а) ... , він не звернув увагу на помилки.
- б) ... , він дізнався багато цікавої інформації.

пояснювати – пояснити новий матеріал

- а) ... , викладач використовував складну медичну термінологію.
- б) ... , викладач перейшов до опитування студентів.

створювати – створити сучасний проект

- а) ... , вчені використовували комп'ютерні програми.
- б) ... , вчені представили його на конкурсі.

досліджувати – дослідити нові ліки

- а) ... , лікарі робили проводили багато лабораторних дослідів.
- б) ... , лікарі зробили значний крок у медицині.

Завдання № 13. Прочитайте текст. Дайте відповіді на питання після тексту.

Рідкісні захворювання

Рідкісні або орфанні захворювання (англ. rare disease, orphan disease) – захворювання, що вражають невелику частину популяції. Багато рідкісних захворювань є генетичними, отже, супроводжують людину протягом усього життя, навіть якщо симптоми проявляються не відразу. Багато рідкісних захворювань виникають у дитинстві, і близько 30 % дітей з такими захворюваннями не доживають до 5 років.

Хвороба Гюнтера, або «шкірна порфірія» – вкрай рідкісне генетичне

захворювання, симптоматика якого надає пацієнту схожість з певною міфологічною істотою – вампіром або вовкулаком. Вперше цю хворобу описав німецький лікар Ганс Гюнтер, ім'ям якого вона й була названа. Від цієї рідкісної форми генетичної патології страждає всього одна людина на 200 тис. При цьому, якщо ця хвороба присутня в одного з батьків, то можна говорити з 25 % упевненістю, що вона проявиться і в дитини.

Хвороба Гюнтера розвивається в червоному кістковому мозку – місці синтезу еритроцитів.

Причиною цього спадкового захворювання є рецесивна мутація або зміна у генах. Хвороба Гюнтера характеризується тим, що в організмі не виробляються основні компоненти крові – червоні кров'яні тільця, внаслідок цього відбувається нестача заліза і кисню в крові. У тканинах і крові відбувається порушення пігментного обміну і через дії сонячних променів починає розпадатися гемоглобін. Крім того, в цьому процесі відбувається деформація сухожиль, що в деяких випадках веде до скручування пальців.

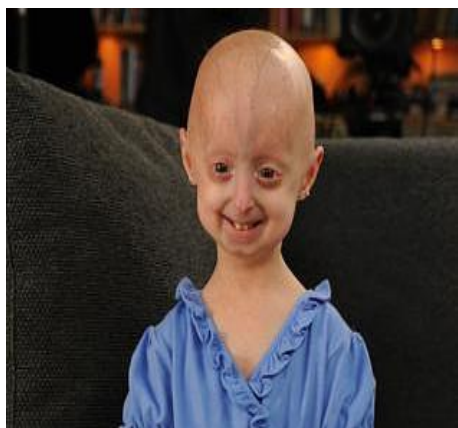
Дане захворювання характеризується тим, що гем (небілкова частина гемоглобіну) трансформується в токсичну речовину, яка здатна роз'їдати підшкірну тканину. Через це шкіра стає коричневою за кольором, тоншою і лопається після того, як на неї подіяли сонячні промені. Внаслідок цього з часом шкіра повністю покривається виразками і шрами. Крім того, ці запалення ушкоджують вуха і ніс, сильно деформуючи їх. Ще одним симптомом хвороби Гюнтера є червоно-коричнєве або червоне забарвлення зубів, що відбувається внаслідок відкладення на них порфірину – азотовмісного пігменту. Шкіра, розташована навколо ясен і губ поступово

висихає, оголюючи різці зубів до самих ясен, створюючи страшний вампірський оскал.

Лікування хвороби Гюнтера, на думку сучасних медиків, на даному етапі розвитку медичної галузі є неможливим. Передбачається, що ідеальним методом лікування захворювання є трансплантація кісткового мозку, але це надзвичайно складно через ретельний підбір донора і тривалу специфічну терапію.

Синдром Протея. Це досить рідкісне вроджене захворювання, основними ознаками цього захворювання є атиповий і швидкий ріст кісток та шкірних покривів. Як правило, захворювання супроводжується появою пухлин на окремих частинах тіла. Вперше синдром був описаний Майклом Коеном у 1979 році. Він виявив близько 200 випадків цього синдрому по всьому світу. У 1983 році німецький педіатр Рудольф Відеман назвав його синдромом Протея на честь давньогрецького бога Протея, який міг змінювати форму свого тіла.

Причиною синдрому є спонтанна варіація гена під час ембріонального розвитку. Очевидних ознак хвороби при народженні не спостерігається, вони виявляються в перші два роки життя дитини. Синдром Протея викликає розростання шкіри, кісток, м'язів, жирової тканини, кровоносних і лімфатичних судин, внаслідок чого окремі частини тіла збільшуються до нехарактерних для людини розмірів, в той час як інші частини тіла розвиваються нормально. Варто відзначити, що тривалість життя у таких людей скорочується.

Прогерія – рідкісна генетична аномалія, яка веде до прискореного старіння і передчасної смерті та вважається абсолютно невиліковною. Існує кілька різновидів прогерії, найважча з яких – так званий синдром Хатчінсона-Гілфорда, або дитяча прогерія. Це захворювання викликане найдрібнішим збоєм в генетичному коді дитини, і наслідки його жахливі і невідворотні. Практично всі діти з таким діагнозом помирають передчасно, середня тривалість їх життя 13 років. Лише один пацієнт переступив 27 річний рубіж. В їхньому організмі набагато прискорений механізм старіння, швидко виявляються всі ознаки фізично старої людини – раннє облісіння, артрит, захворювання серця. Ці симптоми проявляються до 2-3 років життя, зріст дитини різко сповільнюється, стоншується шкіра, різко збільшується голова. У світі налічується близько 50 малюків з такою хворобою.

Гіпертрихоз, або синдром Амбраса – медичний термін, що позначає

наявність надмірної кількості волосся на тілі. Гіпертрихоз може вражати більшу частину тулуба і кінцівок, або бути локалізованим в певній області тіла. Є легкий і важкий ступінь гіпертрихозу. Гіпертрихоз важкого ступеня зустрічається у однієї людини з мільйона. Окрім наявності надмірної кількості волосся, у людей з гіпертрихозом часто спостерігаються аномалії зубів: пізніе прорізання або їх відсутність. При гіпертрихозі майже вся шкіра людського тіла, за винятком долонь і підшов ніг, покрита волоссям. Щільність волосся (щільність

волоссяних фолікулів на квадратний сантиметр), товщина, колір, швидкість росту і жорсткість волосся варіюються залежно від місця зростання. Важкі форми гіпертрихоза зустрічаються рідко, майже у всіх випадках вони пов'язані з невідомими генетичними дефектами. Гіпертрихоз може бути вродженим або набути (виникає в більш пізньому віці і має ряд виявлених причин). Вроджений гіпертрихоз – це дуже рідкісний синдром, відомо близько 50 випадків, зареєстрованих по всьому світу з часів середньовіччя. Перший випадок гіпертрихозу був зареєстрований наприкінці 15 століття на Канарських островах. У 1642 році Альтровандус опублікував у своєму тексті «Montrorum Historia» описи двох дочок, сина, і онука Петрус Гонсальвуса – всі вони мали гіпертрихоз

1. Якими за своєю природою є рідкісні захворювання і в якому віці вони виникають?
2. Що таке «шкірна порфірія»?
3. Хто вперше описав цю хворобу?
4. Чи передається хвороба Гюнтера по генах?
5. Як розвивається ця рідкісна хвороба?
6. Які наслідки «шкірної порфірії»?
7. Що є причиною синдрому Протея?
8. Які ознаки цієї хвороби?
9. Що відбувається з тілом людини, хворою на прогерію?
10. Що таке гіпертрихоз?
11. Як проявляється ця хвороба?
12. Чи існують методи лікування рідкісних хвороб?

Завдання № 14. Розподіліть симптоми за хворобами, яким вони притаманні.

Хвороба Гюнтера: ...

Синдром Протея: ...

Прогерія: ...

Гіпертрихоз: ...

Розростання шкіри та кісток, висока щільність та жорсткість волосся, артрит, деформація сухожиль, раннє облісіння, коричнева шкіра, прискорений ріст волосся, збільшення окремих частин тіла, передчасне старіння, стоншення шкіри, висихання шкіри навколо губ і ясен, облісіння.

Завдання 15. А. Випишіть з тексту речення з дієприслівниковими зворотами.

Б. Замініть їх на складні речення.

Завдання для самостійної роботи

Завдання № 16. Дайте відповіді на питання. Обґрунтуйте свою думку.

1. Як ви думаєте, які фактори впливають на поширення рідкісних генетичних захворювань у світі?
2. Чи може сучасна медицина попередити або уникнути зростання генетичних захворювань?
3. На вашу думку, чи можна вважати людей з такими вадами повноцінними членами суспільства?
4. Чи відомі вам випадки рідкісних генетичних захворювань у вашій країні?

ПИТАННЯ
для підготовки студентів до бесіди з теми
«Медицина і суспільство»

Тема 1. Міжнародні медичні організації.

1. Які міжнародні організації з питань охорони здоров'я є найбільш відомими? Які організації мають філії у вашій країні? Які їх завдання (у вашій країні)?
2. Які молодіжні організації з питань охорони здоров'я існують у світі, у вашій країні?
3. Які програми ВООЗ ви вважаєте найбільш доцільними сьогодні?
4. Можливо, у вас є думки про створення нової організації з охорони здоров'я, запропонуйте свій проект.
5. Що ви знаєте про Програму ВООЗ «Досягнення здоров'я для всіх у двадцять першому столітті»?

Тема 2. Моделі взаємовідносин лікаря і пацієнта

1. Про які моделі взаємовідносин у системі «лікар-пацієнт» ви знаєте? Схарактеризуйте ці моделі.
2. Які якості, на вашу думку, повинен мати лікар?
3. Які якості повинен мати пацієнт для того, щоб лікування було найбільш ефективним?
4. Що таке емпатія? Чи можна навчитися емпатії?
5. Що таке вміння слухати? Що таке паралінгвістичні засоби спілкування?

Тема 3. Лікарська таємниця як медико-правова проблема

1. Розкрийте поняття лікарської таємниці.
2. Які документи регулюють інформаційні взаємовідносини в галузі охорони здоров'я України?
3. Чи існують такі документи у вашій країні?
4. Які покарання передбачають закони України за розголошення лікарської таємниці?
5. Чи існує покарання за розголошення лікарської таємниці у вашій країні?
6. Які причини ненавмисного розголошення лікарської таємниці?
7. Чи потрібна неправда пацієнтові? Чому?
8. Чи має часові межі таємниця про стан хворого? Чи можна її розголошувати після смерті людини?
9. Чи повинен бути в університеті предмет, на якому б навчали як повідомляти пацієнтові погані новини?

Тема 4. Винаходи й відкриття в медицині

1. Які винаходи або відкриття здійснені науковцями України, ви вважаєте найбільш важливим і потрібним людям?
2. Про які відкриття ваших співвітчизників ви можете розповісти?

Тема 5. Рідкісні захворювання

1. Як ви думаєте, які фактори впливають на поширення рідкісних генетичних захворювань у світі?
2. Чи може сучасна медицина попередити або уникнути зростання генетичних захворювань?
3. На вашу думку, чи можна вважати людей з такими вадами повноцінними членами суспільства?
4. Чи відомі вам випадки рідкісних генетичних захворювань у вашій країні?

Підписано до друку   Зам. № _____
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк.. 4,1
Тираж 50 прим.

Вінниця. Вінницький національний медичний
Університет ім. М.І. Пирогова, вул. Пирогова, 56